

**การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน
รายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย
ของนักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต**

**The participation in project-based learning of RSU 111
social dharmacracy of Communication Arts College's
students, Rangsit University**

ธีรภรณ์ กลิ่นสุคนธ์. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.

Thiraporn Glinsukon. College of Communication Arts, Rangsit University.

Email : thiraporn.g@rsu.ac.th

Received: 19 September 2021 ; Revised: 14 October 2021 ; Accepted: 2 November 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย ของนักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาแก่นักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสังคมธรรมาธิปไตย (RSU111) ประจำภาคการศึกษาที่ S/2564 จำนวนทั้งสิ้น 709 คน ใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1.กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย กำลังศึกษาสาขาวิชาการศึกษาการภาพยนตร์ดิจิทัลมากที่สุด รองลงมา คือ สาขาวิชาสื่อสารการแสดง และสาขาวิชามัลติมีเดีย ตามลำดับ

2.กลุ่มตัวอย่างเลือกทำโครงงานในประเด็นความหลากหลายทางเพศ ในรายวิชา RSU111 สังคมธรรมาธิปไตยภายใต้แนวคิด Change in Diversity Culture มากที่สุด รองลงมา คือ มาตรฐานความสวยความงาม (Beauty Standard) และการกลั่นแกล้ง/การคุกคามทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเลือกทำโครงงานลักษณะให้ความรู้และสร้างความเข้าใจมากที่สุด รองลงมา คือ เน้นการตระหนักรู้/การสร้างจิตสำนึก และโครงงานที่สร้างสรรค์สื่อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามลำดับ นอกจากนี้โครงการมีมุมมองที่สะท้อนความเป็นสังคมธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ประเด็นโครงงานการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด รองลงมา คือ สังคมที่เป็นธรรม/เสมอภาค และความมีเสรีภาพในสังคม ตามลำดับ

3.กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ในรายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุดในด้านขั้นเตรียมความพร้อมโครงงานและด้านการศึกษาความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

รองลงมา คือ ด้านการกำหนดหัวข้อของโครงการและด้านการสรุปสิ่งที่เรียนรู้/การนำเสนออยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.36 และด้านการดำเนินงานโครงการ/สร้างชิ้นงานอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.30 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน, สังคมธรรมภิบาลไทย, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objective aimed to the participation in project-based learning of RSU111 social dharmacracy of Communication Arts College's students, Rangsit University. The study is a quantitative research for the number of 709 students of Communication Arts College who enrolled in RSU111, social dharmacracy in semester S/2021 and applies online questionnaire as a tool in collecting data which is then computed with statistic computer program. The research result showed that:

1.The sample size had female more than male and most of the students currently enrolled in Department of Digital Film while others were from Department of Performing Arts Communication and Department of Multimedia, respectively.

2.Most sample selected to conduct the project in the issue of sexual diversity in RSU111, social dharmacracy under the concept of Change in Diversity Culture while others chose to do in the concept of beauty standard and cyber bullying/threatening, respectively. Most students conducted project to create understanding and learning while others emphasized on the projects to build consciousness, realization and to create media for the behavior learning and changing, respectively. In addition, most projects have the view of reflecting social dharmacracy, i.e. projects in relation to living with others while others are fair/equal society and freedom society, respectively.

3.The sample participating in Project-Based Learning in RSU 111, social dharmacracy generally was at the high level with the average score of 4.36. In considering the details, it found the highest participation in learning about the project preparation and possibility study was at the high level with the average score of 4.39. Next, the project topic and the summary of presenting/learning was at the high level with the average score of 4.36 while the project operation/task creation was at the high level with the average score of 4.30, respectively.

Keyword: Project-based Learning, Social Dharmacracy, Participation

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้ด้วยตนเองในประเด็นที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง ทั้งยังสามารถพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้ สังคม สติปัญญา ทักษะ เจตคติ และศักยภาพ ซึ่งนำไปสู่บุคลากรที่สามารถจะเป็นพลังขับเคลื่อนและพัฒนาสังคม อีกทั้งยังเป็นคนเก่งและคนดีด้วย

“สังคมธรรมภิบาลไทยของมหาวิทยาลัยรังสิต นับเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ “สร้างคน” มาเป็น “สร้างคนต้นแบบ” ที่ต้องมีทั้งความสำเร็จและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแนวทาง

ใหม่ที่มีมหาวิทยาลัยรังสิตแสงสว่างนั้น ต้องทำให้สังคมกลายเป็นสังคมที่สงบสุข มีการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย มีความเป็นธรรมะ มีการกินดีอยู่ดี ประกอบอาชีพด้วยความมั่นคง เจริญรุ่งเรือง ต้องทำให้สังคมมีความเป็นธรรมกับทุกคน ไม่ว่ายากดีมีจนหรือร่ำรวย ต้องสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเรียกสังคมแบบนี้ว่า สังคมธรรมาธิปไตย" นี่คือนิยามความเป็นสังคมธรรมาธิปไตยของมหาวิทยาลัยรังสิต (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2551) จากนิยามนี้ทำให้มหาวิทยาลัยรังสิตมีการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการสร้างทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักศึกษา และมุ่งสร้างบัณฑิตให้เป็นพลเมืองที่ดีตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศ กระทั่งการเป็นพลเมืองโลก มีจิตสำนึกของความเป็นธรรมาธิปไตย โดยเน้นการสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักศึกษามากกว่าการเรียนในห้องเรียน ซึ่งทำให้เกิดรายวิชาสังคมธรรมาธิปไตยขึ้นมา มีการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติลงภาคสนาม และทำโครงการ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจบริบทของสังคมและการเป็นพลเมืองที่ดีมากยิ่งขึ้น

วิชาสังคมธรรมาธิปไตย (RSU111) เป็นรายวิชาเกิดขึ้นตามนิยามของมหาวิทยาลัยรังสิต ที่ว่า "มหาวิทยาลัยรังสิต คือ ชุมพลังทางปัญญาของชาติ เพื่อปฏิรูปประเทศไทยสู่สังคมธรรมาธิปไตย" โดยกำหนดให้เป็นรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และให้นักศึกษาทุกคนต้องเรียนเป็นรายวิชาพื้นฐาน โดยจุดมุ่งหมายของรายวิชา ได้แก่ 1) เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสังคมธรรมาธิปไตย หลักธรรมาภิบาล ความพอเพียงกับวิถีชีวิตนักศึกษา และการเป็นพลเมืองดี 2) เพื่อให้นักศึกษามีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการทำโครงการ 3) เพื่อให้นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา วิจัย และสร้างสรรค์ และ 4) เพื่อให้นักศึกษามีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยรังสิตได้กำหนดนั้น เน้นให้เกิดการเรียนรู้ผ่านโครงการที่สามารถนำไปเชื่อมโยงและประยุกต์ในชีวิตประจำวัน เน้นกระบวนการวางแผน การคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นระบบทำให้ผู้เรียนผลิตงานที่เป็นรูปธรรม มีการแสดงผลงาน และผู้เรียนสามารถเลือกทำโครงการตามความสามารถและความสนใจ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยโครงการ การออกแบบโครงการที่จะกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าอย่างกระตือรือร้น และให้ความสำคัญกับการทำโครงการเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ (กิตติศักดิ์ ไตรพิพัฒพรชัย, มปป.)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมธรรมาธิปไตย ของมหาวิทยาลัยรังสิต อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสถาบัน RSU General Education (RSU Gen.Ed.) เป็นสถาบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาวิชาการศึกษาทั่วไป ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและโลก ตลอดจนความสนใจและความต้องการของนักศึกษารุ่นใหม่ เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขด้วยหลักธรรมาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันดังกล่าวดูแลการจัดการเรียนการสอนในหมวดศึกษาทั่วไปทั้งหมด รวมไปถึงรายวิชาสังคมธรรมาธิปไตยที่เน้นการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สอนกับผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มคณะวิชา โดยวิทยาลัยนิเทศศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มคณะวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในปีการศึกษา 2564 เป็นช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ทำให้มหาวิทยาลัยรังสิตปรับรูปแบบจัดการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ ทำให้รายวิชานี้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีการกำหนดแนวความคิดสำหรับการเรียนการสอนในภาคการศึกษา S/2564 คือ "Change in Diversity Culture" เพื่อให้กลุ่มคณะวิชาและคณะวิชาต่าง ๆ ได้นำไปเป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ประกอบกับภายใต้แนวทางของวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ ที่มุ่งเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนออกแบบโครงการภายใต้โจทย์หรือแก่นสาระ (Theme) คือ การเปลี่ยนแปลงบนความแตกต่างหลากหลายของสังคม (Change in Diversity Culture)

ที่ผู้สอนในแต่ละกลุ่มเรียนมากำหนดร่วมกันเป็นเป้าหมายปลายทาง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ช (Coach) ขับเคลื่อนการเรียนรู้และผลงานผู้เรียน ให้หลักคิดในการทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกันในสังคม เพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้จากนอกห้องเรียนด้วยวิทยากรพิเศษที่เป็นนักวิชาชีพด้านนิเทศศาสตร์ และพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เพื่อรองรับการพัฒนาโครงงานภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด มีการประเมินผลด้วยการสังเกตการณ์ การนำเสนอความคืบหน้าเป็นระยะ และสุดท้ายนำเสนอผลงานในงานมหกรรมการสื่อสารสร้างสรรค์ Creative Showcase ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และถึงแม้ในปีการศึกษา 2564 จะติดเงื่อนไขการรวมตัวกันทำให้ไม่สามารถจัดงานแบบ onsite แต่ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอผลงานเป็นรูปแบบ Virtual Exhibition ผ่านระบบ Live Streaming แทน (วรฤทธิ อ่อนน้อม, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2564)

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ได้มีการนำแนวความคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางสำหรับทุกกลุ่มเรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้โครงงานเป็นฐานการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้เรียนจะได้เกิดการแสวงหาและพัฒนาความรู้ด้วยตัวเอง เกิดการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา ที่เชื่อมโยงและตอบสนองความต้องการของสังคม ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ได้เรียนรู้สภาพของชุมชนและสังคม ซึ่งจากสถานการณ์ปัจจุบันเป็นมีความยากสำหรับผู้สอนผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้สภาพชุมชนและสังคมโดยมีข้อจำกัด การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฯลฯ ที่ทั้งหมดต้องผ่านระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) รายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย ของนักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ เพื่อนำผลจากการศึกษาไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชานี้ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในอนาคตได้ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) รายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย ของนักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสรุปประเด็นพอสังเขปในแต่ละแนวคิดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม กล่าวถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980) มีรูปแบบดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

โดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ มุ่งให้ความสนใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุและความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งหมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพดังนี้ 1) บรรลุจุดมุ่งหมาย หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ได้ โดยการเรียนรู้ในขั้นสูงคือ ขั้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ และการประเมินค่า 2) ทันตามกำหนดเวลา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนได้ตามกำหนดเวลา โดยสามารถสอนได้ครบถ้วนตามเนื้อหาสาระ 3) ประหยัด หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทรัพยากรทุกอย่างอย่างประหยัดและคุ้มค่า 4) เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และ 5) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความสุข หมายถึง ผู้เรียนและผู้สอนมีความสุขในการเรียนและได้สอน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีบรรยากาศการเรียนการสอนอย่างเป็นกัลยาณมิตร มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนในลักษณะของความสัมพันธ์แบบ “ครู-ศิษย์” และในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) วงจรการศึกษากับการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา 2) การออกแบบการสอน การวางแผนการสอน และการประเมินผลการสอน และ 3) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบและวิธีการสอนที่เหมาะสมในระดับอุดมศึกษา (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงานและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2557) สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ซึ่ง KM CHILD-PBL. (2015) อธิบายขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ แบบโครงงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม ผู้สอนเตรียมมอบหมายโครงการโดย ระบุในแผนการสอนในชั้นเรียนผู้สอนอาจกำหนดขอบเขตของโครงการอย่างกว้าง ๆ ให้สอดคล้องกับรายวิชาหรือความถนัดของผู้เรียน และเตรียมแหล่งเรียนรู้ข้อมูล ตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมสามารถใช้เว็บไซต์ในการค้นหาข้อมูลแหล่งเรียนรู้และการกำหนดนัดหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการได้

ขั้นตอนที่ 2 การคิดและเลือกหัวข้อให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างทางเลือกในการ ออกแบบโครงการเองเพื่อเปิดโอกาสให้รู้จักการค้นคว้าและสร้างสรรค์ความรู้เชิงนวัตกรรม ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกหัวข้อ การทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้เกิดการระดมสมอง จะทำให้เกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ทักษะการสื่อสารและทักษะการสร้างความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 การเขียนเค้าโครงของโครงการ เป็นการสร้างแผนผังความคิดที่แสดงแนวคิด แผนการดำเนินงาน และขั้นตอนการทำโครงการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมองเห็นภาระงาน บทบาท และระยะเวลาในการดำเนินงานทำให้สามารถปฏิบัติโครงการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติโครงการผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ใน เค้าโครงของโครงการ ถ้ามีการวางแผนเค้าโครงเอาไว้แล้วผู้เรียนจะรู้ได้เองว่าจะต้องทำอะไรในขั้นตอนต่อไป โดยไม่ต้องรอถามผู้สอน ในระหว่างการดำเนินการผู้สอน อาจมีการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดหรือร่วมแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอโครงการ ผู้เรียนสรุปรายงานผล โดยการเขียน รายงานหรือการนำเสนอในรูปแบบอื่น ๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์จัดนิทรรศการ รายงานหน้าชั้น ส่งงานทางเว็บไซต์หรืออีเมล ถ้ามีการประกวดหรือแข่งขันด้วย จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลโครงการ ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้ โดยหลากหลายเช่นผู้เรียนประเมินตนเองประเมินซึ่งกันและกันประเมินจากบุคคล ภายนอกการประเมินจะไม่วัดเฉพาะความรู้หรือผลงานสุดท้ายเพียงอย่างเดียว แต่จะวัดกระบวนการที่ได้มาซึ่งผลงานด้วย การประเมินโดยผู้สอนหลายคนจะเป็นการ สร้างปฏิสัมพันธ์และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนด้วยกันอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวถึง แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอนหลากหลายแหล่งความรู้สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย คือ พหุปัญญา รวมทั้งเน้นการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี (พิมพ์นธ์ เศษคุปต์, 2550)

สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม (2554) ได้เสนอยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียน ดังนี้ คือ 1) การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน ตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น 2) การเรียนแบบประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะ เจตคติหรือวิธีการคิดใหม่ ๆ 3) การเรียนแบบอภิปัญญา เป็นการเรียนที่ให้ผู้เรียนคิดโดยเป็นการคิดที่รู้ตัวว่าคิดอะไร คิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนได้

และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนได้ด้วย 4) การเรียนแบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเรียนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การเรียนแบบทำโครงการ เป็นการเรียนโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเรื่องที่ตนเองสนใจและทำเป็นโครงการ นอกจากนี้ทวน พินธุพันธ์ (2551) ได้ให้หลักสำคัญที่ต้องคำนึงของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญ 7 ประการ คือ 1) ความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด 3) เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ และสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง 4) เป็นการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนได้ คือ รู้วิธีคิดของตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดอย่างเหมาะสม ไม่เน้นที่การจดจำเพียงเนื้อหา 5) เน้นการประเมินตนเอง คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริงและใช้แฟ้มสะสมผลงาน 6) เน้นความร่วมมือ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน และ 7) เน้นรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยประชากรในการวิจัยคือ นักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสังคมธรรมาธิปไตย ประจำภาคการศึกษาที่ S/2564 จำนวนทั้งสิ้น 709 คน ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Specific Sampling) ใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน รายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย ของนักศึกษาววิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้วิจัยทำการทดสอบเครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อรวบรวม สรุปข้อเสนอแนะ ทำการปรับปรุงแก้ไข และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550) นำคำถามและข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.60 คำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach (1984) (อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2559) ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.91 ภายหลังได้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามออนไลน์และนำลิงค์ฝากผู้สอนส่งต่อผ่านไปทางกรู๊ปไลน์ของแต่ละกลุ่มวิชา ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมระหว่างวันที่ 20 – 31 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 516 ชุด คิดเป็นร้อยละ 72.79 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 57.36 และเพศชาย จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 42.64 กำลังศึกษาสาขาวิชาการภาพยนตร์ดิจิทัลมากที่สุด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 29.46 รองลงมา คือ สาขาวิชาสื่อสารการแสด จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 13.57 และสาขาวิชามัลติมีเดีย จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 12.40 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างเลือกทำโครงการในประเด็นความหลากหลายทางเพศ ในรายวิชา RSU111 สังคมธรรมาธิปไตยภายใต้แนวคิด Change in Diversity Culture มากที่สุด จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 20.93 รองลงมา คือ มาตรฐานความสวยความงาม (Beauty Standard) จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 19.38 และการกลั่นแกล้ง/การคุกคามทางสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 17.06 ตามลำดับ โดยเลือกทำโครงการลักษณะให้ความรู้และสร้างความเข้าใจมากที่สุด จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 24.26 รองลงมา คือ เน้นการตระหนักรู้/การสร้างจิตสำนึก จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 19.68 และโครงการที่สร้างสรรค์สื่อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 18.62 ตามลำดับ นอกจากนี้โครงการนี้มีมุมมองที่สะท้อนความเป็นสังคมธรรมาธิปไตย กล่าวคือ สะท้อนประเด็นการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 รองลงมา คือ สังคมที่เป็นธรรม/เสมอภาค จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 17.09 และความมีเสรีภาพในสังคม จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 15.82 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน ในรายวิชา RSU 111 สังคมธรรมาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด ในด้านขั้นเตรียมความพร้อมโครงการและด้านการศึกษาความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.39 รองลงมา คือ ด้านการกำหนดหัวข้อของโครงการและด้านการสรุปสิ่งที่เรียนรู้/การนำเสนอ อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.36 และด้านการดำเนินงานโครงการ/สร้างชิ้นงาน อยู่ในระดับมากด้วยค่าเฉลี่ย 4.30 ตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดกลุ่มทำงาน เช่น พุดคุย ประสานงาน เพื่อเลือกเพื่อนเรียนเข้ากลุ่มอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.47 รองลงมา คือ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อดูความเป็นไปได้ของโครงการ และมีการวางแผนการทำงานกลุ่มร่วมกับสมาชิกอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.44 และมีการแบ่งงานตามความถนัดของสมาชิกกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.43 ตามลำดับ

2.ด้านการศึกษาความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยการแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.50 รองลงมา คือ ก่อนเริ่มทำโครงการมีการประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการทำโครงการ และนำเสนอต่อผู้สอนอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.45 และมีการประเมินถึงปัญหาและอุปสรรคของการทำงานร่วมกันภายใต้สถานการณ์โควิด-19 และการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.43 ตามลำดับ

3.ด้านการกำหนดหัวข้อของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีการกำหนดหัวข้อโครงการมาจากความตกลง/เห็นชอบร่วมกันของสมาชิกกลุ่มอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.44 รองลงมา คือ มีการนำเสนอแนวคิดการผลิตสื่อและกิจกรรมย่อยของโครงการให้ผู้สอนได้พิจารณาอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.40 และการกำหนดหัวข้อโครงการภายใต้แนวคิด Change in Diversity Culture อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.34 ตามลำดับ

4.ด้านการสรุปสิ่งที่เรียนรู้/การนำเสนอ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมธรรมาธิปไตย จิตอาสา การสื่อสาร และงานด้านนิเทศศาสตร์อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมา คือ เกิดทักษะและประสบการณ์จากการทำโครงการเพื่อสังคมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.40 และมีการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างและเพื่อนสมาชิกในกลุ่มอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.39 ตามลำดับ

5.ด้านการดำเนินงานโครงการ/สร้างชิ้นงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากด้วยค่าเฉลี่ย 4.30 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีการดำเนินโครงการตามขอบเขตที่ได้ศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นและตามแผนที่ได้วางไว้ และ

ระหว่างการทำเนิรโครงการมีการประชุมกลุ่มและปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้สอนอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมา คือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ สมาชิกทุกคนมีส่วนในการแก้ไขร่วมกันอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.32 และสมาชิกดำเนินโครงการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีโอกาสในการผลิตสื่อที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่น การให้ความรู้ การสร้างทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผลการวิจัย ยังพบอีกว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างเรียนรู้และทำโครงการก็ยังสามารถสื่อสารและทำงานเป็นทีมได้มากที่สุด จำนวน 360 คน คิดเป็นร้อยละ 13.62 รองลงมา คือ เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 316 คน คิดเป็นร้อยละ 11.95 และเข้าใจคำว่า “สังคมธรรมาธิปไตย” มากขึ้น จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า โครงการที่นักศึกษาเลือกดำเนินงานในภาคการศึกษานี้ ส่วนใหญ่มีมุมมองที่สะท้อนความเป็นสังคมธรรมาธิปไตย กล่าวคือ เป็นโครงการที่สะท้อนการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น สะท้อนสังคมที่เป็นธรรมและมีความเสมอภาค และเน้นความมีเสรีภาพในสังคม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นโครงการที่ผู้เรียนเลือกดำเนินการสะท้อนมุมมองและความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นสังคมธรรมาธิปไตย ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดแนวคิดในแต่ละภาคการศึกษา แต่ผู้เรียนก็ยังสามารถตีความวิเคราะห์ และสร้างความเข้าใจได้จากการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา (กิตติศักดิ์ ไตรพิพัฒพรชัย, มปป.) ได้แก่ 1) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสังคมธรรมาธิปไตย หลักธรรมาภิบาล ความพอเพียงกับวิถีชีวิตนักศึกษา และการเป็นพลเมืองดี และ 2) เพื่อให้ นักศึกษามีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยรังสิตได้กำหนดมีลักษณะการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-based Learning) ที่เน้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ผ่านโครงการที่สามารถนำไปเชื่อมโยงและประยุกต์ในชีวิตประจำวัน เน้นกระบวนการวางแผน การคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนสามารถผลิตงานที่เป็นรูปธรรมได้ และยังสอดคล้องกับปณิธานความเป็นสังคมธรรมาธิปไตยของมหาวิทยาลัยรังสิต ที่กล่าวว่า “สังคมธรรมาธิปไตยของมหาวิทยาลัยรังสิต นับเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ “สร้างคน” มาเป็น “สร้างคนต้นแบบ” ที่ต้องมีทั้งความสำเร็จและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแนวทางใหม่ที่มหาวิทยาลัยรังสิตแสวงหานั้น ต้องทำให้สังคมกลายเป็นสังคมที่สงบสุข มีการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย มีความเป็นธรรมะ มีการกินดีอยู่ดี ประกอบอาชีพด้วยความมั่นคง เจริญรุ่งเรือง ต้องทำให้สังคมมีความเป็นธรรมกับทุกคน ไม่ว่ายากดีมีจนหรือร่ำรวย ต้องสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเรียกสังคมแบบนี้ว่า สังคมธรรมาธิปไตย” (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2556)

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน ในรายวิชาสังคมธรรมาธิปไตย ในด้านขั้นเตรียมความพร้อมโครงการและด้านการศึกษาความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ โดยพบว่า มีส่วนร่วมในการจัดกลุ่มทำงาน มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อความเป็นไปได้ของโครงการ และมีการวางแผนการทำงานกลุ่มร่วมกับสมาชิก ส่วนการศึกษาความเป็นไปได้พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยการแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่าง ๆ และก่อนเริ่มทำโครงการมีการประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการทำโครงการ และนำเสนอต่อผู้สอน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาวิจัยทั้งในขั้นเตรียมความพร้อมและด้านการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้เรียนได้มีการร่วมกันทำงานกับสมาชิก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และเรียนรู้ในกลุ่มทำงานและผู้สอนซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำคำปรึกษา (Coach) ซึ่งสะท้อนลักษณะความเป็นประชาธิปไตย และการทำงานแบบเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการทำโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรมณ์ (2554)

ได้เสนอยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ 1) การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน ตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น 2) การเรียนแบบประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง และ 3) การเรียนแบบทำโครงการ เป็นการเรียนโดยให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า เรื่องที่ตนเองสนใจและทำเป็นโครงการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงเนตร ธรรมกุล, วนิดา ตันเจริญรัตน์ และพูลทรัพย์ ลาภเยี่ยม (2557) พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้แบบโครงการ เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นได้

ด้านการมีส่วนร่วมด้านการกำหนดหัวข้อของโครงการและด้านการสรุปสิ่งที่เรียนรู้และการนำเสนออยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ยเท่ากัน โดยพบว่า มีการกำหนดหัวข้อโครงการมาจากความตกลง/เห็นชอบร่วมกันของสมาชิกกลุ่มและมีการนำเสนอแนวคิดการผลิตสื่อและกิจกรรมย่อยของโครงการให้ผู้สอนได้พิจารณา สำหรับด้านการสรุปสิ่งที่เรียนรู้และการนำเสนอ พบว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมธรรมาธิปไตย จิตอาสา การสื่อสาร และงานด้านนิเทศศาสตร์ ตลอดจนเกิดทักษะและประสบการณ์จากการทำโครงการเพื่อสังคม ซึ่งผลการวิจัยในการมีส่วนร่วมสองประเด็นดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงการทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำด้วยตนเอง ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนการเข้าถึงแนวคิดของจิตอาสา สังคมธรรมาธิปไตย และการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหวน พิณรุฬห์ (2551) กล่าวว่า หลักสำคัญที่ต้องคำนึงของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง หมายความว่าให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง และสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นความร่วมมือซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเน้นรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของชาติร์ เกิดธรรม (2547) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมกระบวนการคิดได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ลงมือปฏิบัติจริง สามารถสร้างผลงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ พร้อมกับฝึกภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ และเป็นการบูรณาการความรู้ความคิดกับชีวิตประจำวัน และสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ด้วย

ผลการศึกษาวิจัยด้านการดำเนินงานโครงการและการสร้างชิ้นงานอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า มีการดำเนินโครงการตามขอบเขตที่ได้ศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นและตามแผนที่ได้วางไว้ และระหว่างการทำงานโครงการมีการประชุมกลุ่มและปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้สอนอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขร่วมกัน สมาชิกดำเนินโครงการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีโอกาสในการผลิตสื่อที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่น การให้ความรู้ การสร้างทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายด้วย ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในด้านนี้ทั้งหมดสะท้อนภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้โครงการเป็นฐานของการเรียนรู้ กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ลงมือปฏิบัติโครงการจริง ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การออกแบบสื่อและกิจกรรม อีกทั้งสามารถทำงานร่วมการภายใต้สถานการณ์อันไม่ปกติ ที่ผู้เรียนอยู่กับคนละสถานที่แต่ก็ยังสามารถดำเนินโครงการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของดุขฎิโย เพลลา และคณะ (2557) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่มีผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจาก

ผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงานและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของสิทธิญา รัสสัยการ (2551) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบโครงงาน (Group Project) เป็นการทำให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาหาความรู้หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามความสนใจของผู้เรียน การเรียนรู้แบบโครงงานนี้ จึงมุ่งตอบสนองความสนใจความกระตือรือร้นและความใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนเองในการแสวงหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพื่อทำโครงงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของโครงงานการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกทำโครงงานภายใต้แนวคิด Change in Diversity Culture ในประเด็นการพัฒนาชุมชนน้อยที่สุด ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นแนวทางหลักที่มักจะถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมธรรมาธิปไตย ประกอบกับช่วงเวลานี้อยู่ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้มีการเลือกทำประเด็นการพัฒนาชุมชนน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อเข้าสู่สถานการณ์ปกติ ควรนำประเด็นการพัฒนาชุมชนมาเป็นแนวทางหลักสำหรับการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงพื้นที่ การร่วมพัฒนาชุมชนและจิตอาสา
- 2.จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินความเป็นไปได้ของระยะเวลาในการดำเนินโครงงานน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนวิชาอยู่ในภาคฤดูร้อน ซึ่งมีระยะเวลาที่สั้น ทำให้ผู้เรียนประเมินระยะเวลาในการดำเนินโครงการได้ยาก ดังนั้น ผู้สอนควรมีการกำหนดช่วงเวลาหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินโครงงานเป็นไกด์ไลน์กับการทำงานกลุ่มของผู้เรียน
- 3.จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนและผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก แต่อย่างน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ ประกอบกับผู้เรียนเห็นว่า ขั้นตอนการสรุปสิ่งที่เรียนรู้/การนำเสนอผลงานเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องเพิ่มกิจกรรมในการสร้างความเข้าใจและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลจากการเรียนรู้ตามแนวทางของวิชาสังคมธรรมาธิปไตย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณกับนักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาสังคมธรรมาธิปไตย ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาทุกคณะวิชาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อนำผลจากการศึกษามาเป็นแนวทางให้การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2.เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ดังนั้นเมื่อสถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติ อาจจะมีการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้อีกครั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ไตรพิพัฒพรชัย. (มปป.). *การจัดการเรียนการสอน Project Based Learning ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป : RSU 101 ธรรมชาติปไตย*. สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/t-visit%20project/t-visit%20book%202017--g2--10-1.pdf>,
 ชาติวี เกิดธรรม. (2547). *เทคนิคการสอนแบบโครงงาน*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
 ดวงเนตร ธรรมกุล, วณิดา ตันเจริญรัตน์ และพูลทรัพย์ ลาภเยี่ยม. (2557). ผลของการจัดการเรียนแบบโครงการต่อการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษา. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 8(1), 46-54
 ดุษฎี โยเหลา และ คณะ. (2557). *การศึกษากิจการการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน : จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย*. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ.
 บุญชม ศรีสะอาด. (2559). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
 พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2550). *ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 เรณูมาศ มาอุ้น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*. 9(2). 169-176
 วรวิมล อ่อนน้อม. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมธรรมชาติปไตย ปีการศึกษา 2564*. สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2564.
 มหาวิทยาลัยรังสิต. *ปณิธานสังคมธรรมชาติปไตย มหาวิทยาลัยรังสิต*. (2556). สืบค้นจาก <https://www2.rsu.ac.th/news/news-rsu101>.
 หวน พันธุพันธ์. (2555). *การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : ปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญยิ่ง*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/448354>.
 สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม. (2554). *หลักการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการประเมินตามสภาพจริง*. กรุงเทพมหานคร : ดวงกมลพับลิชชิง.
 สิทธิญา รัชสยการ. (2551). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
 Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development : Seeking clarity through specificity*. New York : World Developments.
 KM CHILD-PBL. (2015). *Project-based Learning*. Retrieved from <http://www.vcharkarn.com/vcafe/202304>.